

Szigorlati tételek

Romológia Ma – II. Szigorlat

2017.

BEÁS NYELV ÉS KULTÚRA SZAKIRÁNY ROMANI NYELV ÉS KULTÚRA SZAKIRÁNY

NYELVÉSZET

1. Mi a szociolingvisztika tárgya? Mutassa be nyelv és a társadalom közti lehetséges kapcsolatokat! Melyek nyelvtudomány és a szociológia legfontosabb kérdésfeltevései?

Irodalom:

-
- Bartha Csilla (1999): A kétnyelvűség alapkérdései. Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp.
 - Labodáné Lakatos Szilvia (2006): A romani/lovári nyelv. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. szerk: Furray R. Katalin, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.
 - Pálmainé Orsós Anna (2006) A magyarországi cigány nyelvek szociolingvisztikai nyelvpolitikai megközelítése. Tankönyv. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. Szerk. Furray R. Katalin, Bölcsész Konzorcium Budapest, 2006. (93-109 p)
 - Ferguson (1975) Diglossia (Társadalom és nyelv, szerk. Pap-Szépe, Gondolat Kiadó, Bp, 1975.)
 - Susan Gal (1992) Mi a nyelvcsere, és hogyan történik? In.: Kontra Miklós szerk. – Társadalmi és területi változatok a magyar nyelvben. Bp. MTA Nyelvtudományi Intézet. http://www.umiznet.com/de/datenbanken/ddb/publikationen/Mi_a_nyelvcsere_es_hogyan_tortenik.pdf

2. Mutassa be a romani-magyar és a beás-magyar kétnyelvűség jellemzőit a diglossia elméleti keretének felhasználásával, a nyelvcsere fogalmát, típusait. Magyarázza meg a kommunikatív kompetencia, nyelvválasztás, kódválasztás fogalmát!

Irodalom:

-
- Bartha Csilla: A kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei és az oktatás. In: Nádor Orsolya – Szarka - László (szerk.): Nyelvi jogok, kisebbségek, nyelvpolitika Kelet-Közép-Európában. Akadémiai Kiadó, Bp., 2003. 59.
 - Susan Gal 2002: Mi a nyelvcsere és hogyan történik? In: *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény* Tinta Könyvkiadó, Budapest,
 - Orsós Anna (2012) Metszéspontok. A beás nyelv megőrzésének lehetőségeiről (szerk): Furray R Katalin; Meleg Csilla; Kéri Katalin; Barakonyi Károly; Bárdossy Ildikó; Héjj Andreas. ISBN 978 615 5181 46 7 Kiadó: Virágmandula Kft.2012<http://www.digitalbooks.hu/e-book/egyetemi-tankonyv/jegyzet/szociologia/a-beas-nyelv-megorzesenek-lehetosegeirol>

3. Ismertesse a nyelv és hátrányos helyzet összefüggését! Mutassa be Basil Bernstein elméletét és annak kritikái közül egy hazait és egy külföldit! Mit tud a magyarországi cigányok nyelvi helyzetéről?

Irodalom:

- Ronald Waurdhaugh (1995): Szociolingvisztika. Osiris-Századvég, Budapest
- Kiss Jenő (1995): Társadalom és nyelvhasználat, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Réger Zita (2002): Utak a nyelvhez. Bp. Akadémiai Kiadó 1990. vagy Soros Alapítvány és MTA Nyelvtudományi Intézet
- Derdák Tibor– Varga Aranka (1996): Az iskola nyelve – idegen nyelv. Kultúra és Közösség
- Varga Aranka – Derdák Tibor (2003) A hátrányos helyzet tartósodása - Educatio 2003/1 131-135 p.
- Huszár Ágnes (2015) A nyelvi szocializáció és az iskola. In. Varga Aranka (szerk.): A nevelésszociológia alapjai PTE BTK Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék Wlislócki Henrik Szakkollégium, Pécs, <http://mek.oszk.hu/14500/14566/html/index.html>

4. A beás és romani nyelv tervezése, nyelvpolitika. Nyelvi jogok: a lingvicizmustól a pluralizmusig A cigány nyelvek nyelvfejlesztési problémái.

Irodalom:

- Ferguson Charles A. (1975) „Diglossia” Pap Mária és SZÉPE György (szerk.): Társadalom és nyelv Budapest. Gondolat. 291-321.
- Kiss Jenő (1995) Társadalom és nyelvhasználat. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. 195-234.
- Réger Zita (2002): Utak a nyelvhez. Bp. Akadémiai Kiadó 1990. vagy Soros Alapítvány és MTA Nyelvtudományi Intézet
- Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében (2007) szerk. Bartha Csilla, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Klaudy Kinga 1999. *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest: Scholastica.208 pp

OKTATÁSPOLITIKA

5. Vizsgálja meg és elemezze a cigányság oktatásával kapcsolatos politikai intézkedéseket, s azok hatásait a rendszerváltástól napjainkig. Tekintse át a támogató intézkedéseket is (affirmatív action, pozitív diszkrimináció)!

Irodalom:

- Furray R. Katalin: Nemzetiségek, kisebbségek. Educatio, 1998/1.
- Furray R. Katalin-Hegedűs T: András: A cigány gyermekek szocializációja, Aula, Bp. 1998.
- Furray R. Katalin: A kisebbségi oktatáspolitikáról. PTE, 2001, Gypsy Studies, 3.
- Varga Aranka: A hazai oktatási integráció – tapasztalatok és lehetőségek. Neveléstudomány folyóirat 2016/1 71-91. <http://nevelstudomany.elte.hu/index.php/2016/04/a-hazai-oktatasi-integracio-tapasztalatok-es-lehetosegek/>.
- Varga Aranka: Inklúzió az oktatáspolitikában. In: Varga Aranka (2015): Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlislócki Henrik Szakkollégium, Pécs. 87-123. http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/INKLU_02_BELIV_NYOMD A.pdf

- Zolnay János: A roma diákok esélyei a közoktatásban. In: Orsós Anna (szerk.) (2015): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs.
<http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>
- Hajdu Tamás – Kertesi Gábor – Kézdi Gábor: Roma fiatalok a középiskolában. In: Orsós Anna (szerk.) (2015): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs.
<http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>
- Forray R. Katalin – Trendl Fanni: A cigányság iskolázottsága és támogató programok. (inkluzív tananyag)
<http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/>
- Forray R. Katalin: Multikulturális-interkulturális nevelés. In: Forray R.K.: Az idő fogságától szabadon. Új Mandátum, Bp 2013. 12-26.p.
- Forray R. Katalin: Cigány diákok a felsőoktatásban. Az idő fogságától szabadon. Új Mandátum, Budapest, 2013. 239-249.p.

6. Kövesse végig a hátrányos helyzet fogalmi meghatározásait a hatvanas évek szociológiai/nevelésszociológiai szakirodalmától napjainkig! Mindezeket helyezze a roma/cigány tanulókkal kapcsolatos iskolai kontextusba.

Irodalom:

- Kozma Tamás: (1975) Hátrányos helyzet: Egy oktatási probléma társadalmi vetületei. Budapest: Tankönyvkiadó. 2. kiadás: 1978, 3. kiadás: 1985
- Havas Gábor – Kemény István – Liskó Ilona: Cigány gyerekek az általános iskolákban. Oktatáskutató Intézet, 2001.
- Forray R. Katalin: Romológia és nevelésszociológia. In: Bárdossy Ildikó - Forray R. Katalin – Kéri Katalin (szerk): Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez. Bölcsész konzorcium, PTE, HEFOP Iroda, 2006. 171-190 p. + CD-ROM
- Varga Aranka (2014): Hátrányos helyzet az iskolarendszerben In: Cserti Csapó Tibor (szerk.): Legyen az esély egyenlő. Esélyteremtés a Sásdi kistérségben. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Sásdi Többcélú Kistérségi Társulás, Pécs-Sásd. 155-171.
- Andl Helga: Hátrányos helyzet (*digitális tananyag*) <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/79/>
- Fehérvári Anikó – Tomasz Gábor (szerk.) (2015): Kudarok és megoldások. Iskolai hátrányok, lemorzsolódás, problémakezelés. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest
- Varga Aranka: Az inklúzió értelmezési kerete. In: Varga Aranka (2015): Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs. 17-64.
[http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/INKLU_02_BELIV_NYOMD A.pdf](http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/INKLU_02_BELIV_NYOMD_A.pdf)

CIGÁNY KISEBBSÉGI NÉPISMERET SZAKIRÁNY

A CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE

1. A cigányok története az európai országokban és Magyarországon a 15-18. században.

2. Cigány társadalom és cigánypolitika Magyarországon a 18. század végétől a 20. század közepéig (különös tekintettel a 19. század végére).

3. Fajelmélet és roma holocaust Európában és Magyarországon.

Irodalom:

- Cserti-Csapó Tibor (szerk.): Alapirodalmak a hazai cigány, roma népességre vonatkozó társadalomtörténet, társadalomismeret oktatásához. 484 p. Pécs: PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, 2015. pp. 401-462. (Gypsy Studies - Cigány Tanulmányok 36.) (ISBN:978-963-642-867-9)
http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/kotet%20egyben%20vege%202.pdf
- Dupcsik Csaba: A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó, 2009.
http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_kisebbsgek/ciganyok/a_magyarorszag_i_ciganysag_tortenete/pages/000_konyveszeti_adatok.htm
- Márfi Attila (szerk.): A lágerek népe. Névtelen romák holokausztja. Kiadó: Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata, Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 2014., Terjedelem: 286 p., Index: ISBN 978-963-9873-37-7

4. Alapfogalmak a cigányság történetének kutatásához (naív tudomány, nomád, peripatetikus közösségek, mendikáció, vajda, vica)

Irodalom:

- Kovalcsik Katalin – Réger Zita: A tudomány mint naiv művészet. In: Kritika, 1995. 2. sz. p. 31–34.
- Törzsök Judit: Két észak-nyugat-indiai peripatetikus nép: a lohárok és a bandzsarák. Cigányfűró, 1995 1-2 szám 3-7. p
- Törzsök Judit: Kik az igazi Cigányok? in: Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből. (szerk.: Kovalcsik Katalin), Tanítók kiskönyvtára 9., ELTE_IFA_OM, Budapest, 2000.
http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_nemzetisegek/romak/tanulmanyok_a_ci_ganysag_helyzete/pages/003_kik_az_igazi_ciganyok.htm
- Nagy Pál: Egységes cigányság nem létezik. (<http://reformatus.hu/mutat/5442/>)
- Nagy Pál: A cigány sokkal inkább életmódot jelent, mint etnikumot. (http://www.regi.reformatus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=28498:a-cigany-sokkal-inkabb-eletmodot-jelent-mint-etnikumot&catid=133:hatter&Itemid=508)
- Nagy Pál: Olyanok beszélnek a cigányokról, akiknek fogalmuk sincs róluk. (http://www.regi.reformatus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=28499:olyanok-beszelnak-a-ciganyokrol-akiknek-fogalmuk-sincs-roluk&catid=133:hatter&Itemid=508)
- Bencsik Gábor: A vajda, aki nincs. 2009.
http://ciganyokrol.blog.hu/2009/01/25/a_vajda_aki_nincs
- SZALAI ANDREA: A „mi” és az „ők” határai, avagy a beások belülről. Regio . Kisebbség, politika, társadalom 1997. 8. évf. 1.sz. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00028/pdf/05.pdf>
- Ambrus László: Babiroсок, picigusok: a beás cigányok belső osztályrendszere.
http://nyelvisztan.blog.hu/2011/03/31/babiroсок_picigusok_a_beas_ciganyok_belso_osztalyrendszer

5. A cigányság a mai Európában

Irodalom:

- Torgyik Judit: Romák Európában. In: Valóság, 2013. I-IV.
<http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=272&lap=0>
- Kállai Ernő: Cigány csoportok Európában és Magyarországon. In: Orsós Anna (szerk.) (2015): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs. <http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>
- Fraser, A : A cigányok, Osiris, Bp., 1996. 246-2967
- Vass István: A roma gyerekek nevelése Romániában. In: Új Pedagógiai Szemle, 2002/11;
<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2002-11-ht-vass-roma>
- Ladányi János-Szelényi Iván: Cigányok és szegények Magyarországon, Romániában és Bulgáriában. <http://www.mtapti.hu/mszt/20024/ladanyi.htm>
- Furray R. Katalin – Hegedűs T. András: Cigányok, iskola, oktatáspolitikai. Oktatáskutató Intézet – Új Mandátum, Budapest, 2003.
- Furray R. Katalin – Szegál Borisz (2001): A cigány gyermek Kelet-Európa iskoláiban. *Educatio*, 2: p. 291-306.
- Bernát Anikó (2006) „A magyarországi cigányság helyzete közép-kelet-európai összehasonlításban”: in: Társadalmi riport 2006, Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Pp. 118–137.
http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-691/publikaciok/tpubl_a_691.pdf
- Furray R. Katalin - Kozma Tamás: “Equal opportunity and national identity: Roma educational policies in Eastern Europe.” In: Majhanovic S et al eds 2012, Education, Dominance and Identity. Sense Publishers ISBN 978 94 6209 123 8 (paperback), ISBN 978 94 6209 124 5 (hard), ISBN 978 94 6209 125 2 (e-book).
- Furray R. Katalin. Társadalmi egyenlőség vagy kulturális hovatartozás: cigány/roma oktatáspolitikai néhány kiválasztott közép-európai államban. In. Kozma Tamás Perjés István szerk: Új kutatások a neveléstudományokban 2009. 37-51.

6. Mutassa be a magyarországi cigányság jogállásának történeti változásait, törvényi kereteit!

Irodalom:

- Mezey Barna (szerk.): A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban. 1422-1985. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1986.
- 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, ill. 2005. évi CXIV. törvény
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
- Majtényi Balázs: Mit ér a nemzetközi szabályozás? A roma kisebbséget érintő nemzetközi és közösségi szabályozás. In: Merre visz az út? A romák politikai és emberi jogai a változó világban. Kisebbségkutatás Könyvek. Lucidus Kiadó, Budapest 2003.
- Európa kisebbsége – A roma kisebbség a nemzetközi dokumentumokban. (szerk.: Majtényi Balázs – Vizi Balázs) Gondolat Kiadó, Bp. 2005. <http://kisebbségkutato.tk.mta.hu/europa-kisebbsége-a-roma-kisebbség-a-nemzetkozi-dokumentumokban>
- A romák jogi helyzete Európában. Európában. Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 2004. <http://epa.oszk.hu/00000/00036/00044/pdf/11.pdf>

A CIGÁNYSÁG TÁRGYI KULTÚRÁJA, MESTERSÉGEK

7. Soroljon fel hagyományos cigány mesterségeket! Határozza meg hogy melyik etnikai alcsoportokra voltak jellemzők az egyes foglalkozási ágak! Beszéljen a társadalmi nemi munkamegosztásokról!

Irodalom:

- **Bodrogi Tibor:** Mesterségek, társadalmak születése. (MESTERSÉGEK SZÜLETÉSE) Budapest, 1997. Forrás: <http://mek.oszk.hu/04600/04682/html/index.htm>
- **Máté Mihály:** Tematikus bibliográfiák II. Cigány foglalkozások, cigány mesterségek. (Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok 17.) Pécsi Tudományegyetem, Pécs: Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, 2006
- **Bódi Zsuzsanna:** Magyarországi cigány mesterségek. Budapest: Cigány Népművészek Országos Egyesülete, 2001.
- **Agócs Gergely:** A mesterség elsajátításának társadalmi intézménye a cigányzenészek körében (Szlovákiai magyar példák). Fórum Társadalomtudományi Szemle. 2001/1. 151–166: 162, 166.

8. Nevezzen meg hagyományos cigány tárgyakat, foglalja össze, hogy mi jellemezte, a 70-es évek előtt (telepi élet) a cigány lakásbelsőket!

Irodalom:

- **Nagyné Martyin Emília:** Erdős Kamil hagyatéka. Forrás: http://www.erkelmuzeumbaratai.hu/pdf_anyagok/erdos_kamil_ciganykutatas.pdf
- **Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella:** A magyarországi cigányság. (III. Települési és lakásviszonyok. Költözések) 1971-2003. Budapest: Gondolat Kiadó-MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2004. Forrás: http://www.mtaki.hu/docs/kemeny_janky_lengyel_moi_ciganysag/03_moi_ciganysag_telepulesi_es_lakasviszonyok.pdf

9. Mondjon példákat a kortárs roma tárgy- és lakáskultúra kulturális mintáira!

Irodalom:

- **Nagy Zsuzsa:** Roma lakáskultúra-első megközelítésben. 2004. Forrás: <http://romaklub.network.hu/blog/roma-kozosseg-cigany-klub-hirei/nagy-zsuzsa-roma-lakaskultura-első-megközelítésben>
- **Vincze Barbara:** "Egy városi nomád kollekció" – újragondolt cigány tárgyak. Forrás: <http://www.origo.hu/kultura/20100927-roma-designtargyak-cigany-targykultura-az-design-london.html>
- „Romani design” Forrás: <http://www.romanidesign.hu/>

A CIGÁNY KÖZÖSSÉGEK ZENEKULTÚRÁJA

10. Melyek voltak a magyarországi “cigányzene” történeti változásai a kezdetektől napjainkig?

(Válasz: Kialakulása a 18. század 2. felében; a hangszeres verbunkos stílus mint magyar nemzeti zene; az énekelt, hangszerkíséretes magyar nóta kialakulása a 19. század közepén; a magyar nóta népzenei funkcióba kerülése a 19-20. század fordulója körül; a cigányzene átmentési kísérletei a cigány muzsikusok részéről, koncertzeneként; a magyar nóta bekerülése a populáris műfajok közé.)

Irodalom:

- **Martin György:** A cigányság hagyományai és szerepe a kelet-európai népek tánckultúrájában. *Zenatudományi dolgozatok*: 67-74. 1980.
- **Sárosi Bálint:** *Cigányzene...* Budapest: Gondolat. 1971.
- Cigányzenészek, "cigányzene". In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 49-62. *Változó Világ* 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. 2000.
- **Forray R. Katalin:** Muzsikusnak lenni. *Gypsy Studies – Cigány tanulmányok*, Pécs, 2007.
- **Kovalcsik Katalin:** A folklórzenészek, a hagyományörzők és az "elektromos cigányok" *Kritika* 29 (4): 9-11. 2000.

[A cikk későbbi megjelenései: In: Bódi Zsuzsanna szerk. *Cigány néprajzi kutatások Közép- és Kelet-Európában*. 130-142. *Cigány Néprajzi Tanulmányok* 10. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. (Bibliográfiai adatokkal bővített változat.) 2001. *Barátság* (4): 3511-3514. (Az eredeti változat kis módosításokkal.) 2002]

11. Melyek a három hazai cigány csoport népzeneinek főbb jellemzői?

(Válasz: Hasonlóság a magyar és az oláh cigányok népzenei között: stílusegység, két műfaj, a lassú, lírai dal és a táncdal, négy soros, ereszkedő szerkezetű dalok, többszólamú, vokális tánczene, hangszerpótló eszközök kíséretével stb.; az oláh cigány "igaz beszéd"; a beás stílusok sokfélesége.)

Irodalom:

- **Kovalcsik Katalin:** A beás cigányok népzenei hagyományai. In: Barna Gábor szerk. (Bódi Zsuzsanna közreműködésével) *Cigány népi kultúra a Kárpát-medencében a 18-19. században*. 231-244. *Cigány Néprajzi Tanulmányok* 1. Salgótarján: Mikszáth Kiadó. 1993.
- **Kovalcsik Katalin:** A cigány zenekultúra tegnap és ma. In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével): *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 441-470. *Tanítók Kiskönyvtára* 9. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002. +

[A cikk korábbi megjelenései:

Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadás: 419-448. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.

A magyarországi cigányok népzeneje. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 41-49. *Változó Világ* 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. 2000 (U.a. rövidített, kissé átdolgozott változatban.)]

- **Stewart, Michael:** Daltestvérek. VI. fejezet. In: *Daltestvérek. Az oláh cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon*. 167-190. Budapest: MTA Szociológiai Intézet – T-Twins Kiadó – Max Weber Alapítvány. 1994.
- **Stewart, Michael:** "Igaz beszéd" – avagy miért énekelnek az oláh cigányok? In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével) *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 337-361. *Tanítók Kiskönyvtára* 9. 2. javított, bővített kiadás. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002. [A cikk korábbi megjelenései: *Valóság* 30 (1): 49-64. 1987. *Tanítók Kiskönyvtára* 9. 1. kiadásában: 315-339. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.]

12. Mely állomásokon keresztül alakult ki a mai, sokszínű cigány nyilvános zenekultúra népi eredetű-populáris ága?

(Válasz: Együttesek alakulása a politikai lehetőségek szerint az '50-es, majd '70-es években, a '70-es évekbeli gitárjáték elterjedése, majd a magyar táncmuzika hatása; az első Kalyi Jag lemez megjelenése 1987-ben, és annak hatása a feldolgozási standardok kialakulására; az Ando Drom és kapcsolódása a születő etnozenéhez; a népzenei feldolgozás populáris ágának kialakulása: a Nagyecsed Fekete Szemek; műfajbővülés a '90-es évek második felében: a Fekete Vonat rapegyüttes; az új évezred roma popsztárjai: L.L. Junior, Romantic, Oláh Ibolya stb.)

Irodalom:

- **Kovalcsik Katalin:** A folklórzenészek, a hagyományörzők és az "elektromos cigányok" *Kritika* 29 (4): 9-11. 2000.

[A cikk későbbi megjelenései:

In: Bódi Zsuzsanna szerk. *Cigány néprajzi kutatások Közép- és Kelet-Európában*. 130-142. Cigány Néprajzi Tanulmányok 10. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. (Bibliográfiai adatokkal bővített változat.) 2001.

Barátság (4): 3511-3514. (Az eredeti változat kis módosításokkal.) 2002]

- A cigány zenekultúra tegnap és ma. In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével): *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 441-470. Tanítók Kiskönyvtára 9. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002.

[A cikk korábbi megjelenései:

Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadás: 419-448. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.

A magyarországi cigányok népzeneje. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 41-49. Változó Világ 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. (U.a. rövidített, kissé átdolgozott változatban.) 2000]

- Formális kommunikáció egy oláh-cigány báli eseményen. *Zenatudományi dolgozatok* 513-546. 2004.

13. Melyek a cigány kulturális autonómia és alkotókészség jellemző vonásai?

Irodalom:

- **Kertész Wilkinson Irén:** Az oláh-cigány közösségek zenei élete: népi koncepciók a dalokról és előadásmódjukról. In: *Vásár van előttem. Egyéni alkotások és társadalmi kontextusok egy dél-magyarországi oláh-cigány lassú dalban*. 30-44. Európai cigány népzene 4. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Zenatudományi Intézet. 1997.
- **Okely, Judith:** Kulturális alkotókészség és autonómia – nem másolás, csupán választás. *Cigányfűró* 4 (5): 3-11. 1997.
- **Pettan, Svanibor:** 7. [fejezet]. A roma kreativitás jellemzői. Összegzés. Utószó: A variáció mint a kultúra uralkodó eleme. In: *Roma muzikusok Koszovóban: kölcsönhatás és kreativitás*. 109-141. Európai cigány népzene 5. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Zenatudományi Intézet (CD melléklettel). 2002.

14. Jellemezze a cigány népmesét és balladát!

Irodalom:

- **Keszeg Vilmos:** Műfajiság a folklórban. (Részletek a Magyar népi kultúra című tankönyvből) Erdélyi Tankönyvtanács, 1999. Forrás: <http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/MufajisagFolklorban.pdf>
 - **Bari Károly:** (gyűjt., közreadta): Cigány folklór. I-X. (CD) Magánkiadás. Budapest, 1999.
 - **Bari Károly:** Cigány folklór. 1-2. Amaro drom. 10. 2000. 7. 20–25.
- Mesék:
- **Erdész Sándor:** Ámi Lajos meséi. I-III. Gyujt. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1968.
 - **Eperjessy Ernő:** A három sorsmadár = The three fates: Őrtilosi beás cigány népmesék. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia. Néprajzi Kutató Csoport, 1991.
 - **Grin Igor:** Jafi meseországban. Lakatos János cigány népmeséi. Békés Megyei Könyvtár, 2005.
- + segédlet (**Balatonyi Judit** „Folklórjegyzet” - tanszéken)

KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA

15. Hogyan cáfolják meg a kulturális antropológiai cigánykutatások azokat az előítéleteket, melyek szerint a cigányok piszkosak, nincs munkaetikájuk, nevelhetetlenek (konkrét példákkal)?

Irodalom:

-
- **Horváth Kata – Prónai Csaba.** 2000. “Retkesek” és “kényesek” között. Egy magyar cigány közösség tisztasági szokásairól. Café Babel (38): 33-41.
 - **Okely, Judith.** 1991. Szimbolikus határok. Café Babel 1 (1): 37-54.
 - **Okely, Judith.** 1996. Cigány nők. Cigányfűró 3 (1): 4-7.
 - **Prónai Csaba,** szerk. 2000. Cigányok Európában 1. Nyugat-Európa. Budapest: Új Mandátum (pp. 43-134,135-184)
 - **Prónai Csaba,** szerk. 2002. Cigányok Európában 2. Olaszország. Budapest: Új Mandátum (pp. 89-97;136-154)
 - **Stewart, Michael.** 1994. Daltestvérek. Az oláh-cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon. Budapest: MTA Szociológiai Intézet (pp. 207-240)

CIGÁNY IRODALOM

16. Ismertesse azokat az irodalomkritikai, művelődéseméleti irányokat, melyekkel újraírható lehet a cigány irodalom fogalmi köre, s az abba értett írásművek! Értelmezze a lehetséges cigány irodalom terminusát!

Irodalom:

-
- **Kulcsár Szabó Ernő:** A magyar irodalom története 1945-1991. Budapest, 1994, Argumentum.
 - **Csengey Dénes:** "Nehéz élet az ének". In: "Egyszer karolj át egy fát!" szerk.: Murányi Gábor. TIT, Budapest 1986. 80-94.
 - **Said, Edward W:** Orientalizmus. Európa, Budapest 2000.
 - **Hobsbawm, Eric J:** A nacionalizmus kétszáz éve. Maecenas, Budapest 1997.
 - **Szamosi Gertrud:** A posztkolonialitás. In: Helikon 1996/4. 415-429.
 - **Kálmán C. György** szerk.: Az értelmező közösségek elmélete. Balassi, Budapest 2002.

- **Beck Zoltán:** A lehetséges cigány irodalom. PTE, Pécs, 2003

17. Mutassa be a cigány irodalom monográfiáit, azok szemléletmódját, szemléletmódbeli eltéréseiket és hasonlóságait! Értelmezze a közösségi szerző archetípusát ebben a diskurzusban!

Irodalom:

- **Csengey Dénes:** "Nehéz élet az ének". In: "Egyszer karolj át egy fát!" szerk.: Murányi Gábor. TIT, Budapest 1986. 80-94.
- **Djuric, Rajko:** Die Literatur der Roma und Sinti. Parabolis, Berlin, 2002
- **Beck Zoltán:** A lehetséges cigány irodalom. PTE, Pécs, 2003. 27-45, 49-62.

18. Mutassa be egy választott cigány szerző - író, költő - életművét az ismert szakirodalmi terminusok segítségével!

Irodalom:

- **Djuric, Rajko:** Die Literatur der Roma und Sinti. Berlin, 2002. Parabolis (magyarországi szerzőkről szóló fejezet)
- **Csengey Dénes:** "Nehéz élet az ének". In: "Egyszer karolj át egy fát!" szerk.: Murányi Gábor. TIT, Budapest 1986. 80-94.
- **Beck Zoltán:** Cigány szerzők a magyar irodalom horizontján. In: Forray R. Katalin szerk.: Romológia-Ciganológia. Budapest-Pécs, 2000. Dialog Campus: 223-235.
- **Beck Zoltán:** A cigány irodalom fogalomtörténete. In: Friss kutatások a romológia körében (Gypsy Studies 10.) Pécs, 2002.
- **Beck Zoltán:** (Egy lehetséges) cigány irodalom. In: Társadalom és honvédelem 8/12. 32-54. www.pepita.hu

KÉPZŐMŰVÉSZET

19. Mutassa be egy választott cigány/roma képzőművész életpályáját az ismert szakirodalmi terminusok használatával!

Irodalom:

- **Kerékgyártó István:** A cigány képzőművészet és a hagyomány. In: Forray R. Katalin szerk.: Romológia-Ciganológia. Budapest-Pécs, 2000. Dialog Campus: 235-240.
- **Szuhay Péter** szerk.: Cigány-kép - Roma-kép. Néprajzi Múzeum, Budapest 1998.

20. Ismertesse a cigány/roma képzőművészet lehetséges értelmezési kereteit!

Irodalom:

- **Kerékgyártó István:** A cigány képzőművészet és a hagyomány. In: Forray R. Katalin szerk.: Romológia-Ciganológia. Budapest-Pécs, 2000. Dialog Campus: 235-240.
- **Szuhay Péter** (szerk.): Cigány-kép - Roma-kép. Néprajzi Múzeum, Budapest 1998.
- **Junghaus Tímea** (szerk.): Paradise Lost, OSI, 2007

- **Junghaus Tímea** (ed.): Meeting of Neighbours – The Roma Art, OSI, Bp., 2006

FOTÓ ÉS FILMMŰVÉSZET - MÉDIA

21. Jellemezze a cigány/roma közösség helyzetét a magyarországi nyomtatott média különböző területein, és mutasson be egy médiumot és elemezzen egy média-megnyilatkozást (folyóirat, cikk, etc.)!

Irodalom:

- **Amaro Drom, Lungo Drom, Kethano Drom** jellemzése
- **Országos napilapok**
- **Bernáth Gábor:** A magyarországi cigány média

22. Jellemezze a cigány/roma közösség helyzetét a magyarországi elektronikus média különböző területein, és mutasson be egy médiumot és elemezzen egy média-megnyilatkozást (tévéműsort, sorozatot, tévéfilmet, rádióinterjút, etc.)!

Irodalom:

- **Bernáth Gábor:** A magyarországi cigány média
- **Molnár Júlia:** Cigány kisebbségi műsorok az elektronikus médiában. WHS-Gypsy Studies Student 4. PTE BTK Romológia Tanszék, Pécs, 2003
- **Romapage, Romnet, jellemzése**

CIGÁNY POLITIKAI ÉS CIVIL SZERVEZETEK

23. A magyarországi cigányság jogállásának történeti változásai, törvényi keretei a magyar társadalomban

Irodalom:

- Mezey Barna (szerk.): A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban. 1422-1985. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1986.
- 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, ill. 2005. évi CXIV. törvény
- Majtényi Balázs: Mit ér a nemzetközi szabályozás? A roma kisebbséget érintő nemzetközi és közösségi szabályozás. In: Merre visz az út? A romák politikai és emberi jogai a változó világban. Kisebbségkutatás Könyvek. Lucidus Kiadó, Budapest 2003.
- Európa kisebbsége – A roma kisebbség a nemzetközi dokumentumokban. (szerk.: Majtényi Balázs – Vizi Balázs) Gondolat Kiadó, Bp. 2005.
- A romák jogi helyzete Európában. Európában. Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 2004.

24. Mutassa be a Magyarországon működő kisebbségi önkormányzati rendszert! Válasszon ki egyet, s jellemezze!

Irodalom:

- Cserti Csapó Tibor (2006): Kisebbségpolitika – kisebbségvédelmi alapismeretek. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 602569 karakter, 218 oldal /vagy
- Cserti Csapó Tibor (2006): Kisebbségpolitika – kisebbségvédelmi alapismeretek. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 17-37.
Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>
- Csefkó Ferenc – Pálné Kovács Ilona: Kisebbségi Önkormányzatok Magyarországon. Osiris Kiadó, Budapest 1999
- Kállai Ernő: Helyi cigány kisebbségi önkormányzatok Magyarországon. Gondolat Kiadó, 2005.

OKTATÁSPOLITIKA

25. Vizsgálja meg és elemezze a cigányság oktatásával kapcsolatos politikai intézkedéseket, s azok hatásait a rendszerváltástól napjainkig. Tekintse át a támogató intézkedéseket is (affirmatív action, pozitív diszkrimináció)!

Irodalom:

- Forray R. Katalin: Nemzetiségek, kisebbségek. Educatio, 1998/1.
- Forray R. Katalin-Hegedűs T: András: A cigány gyermekek szocializációja, Aula, Bp. 1998.

- Forray R. Katalin: A kisebbségi oktatáspolitikáról. PTE, 2001, Gypsy Studies, 3.
- Varga Aranka: A hazai oktatási integráció – tapasztalatok és lehetőségek. Neveléstudomány folyóirat 2016/1 71-91. <http://nevelestudomany.elte.hu/index.php/2016/04/a-hazai-oktatasi-integracio-tapasztalatok-es-lehetosegek/>.
- Varga Aranka: Inklúzió az oktatáspolitikában. In: Varga Aranka (2015): Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs. 87-123. http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/INKLU_02_BELIV_NYOMD_A.pdf
- Zolnay János: A roma diákok esélyei a közoktatásban. In: Orsós Anna (szerk.) (2015): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs. <http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>
- Hajdu Tamás – Kertesi Gábor – Kézdi Gábor: Roma fiatalok a középiskolában. In: Orsós Anna (szerk.) (2015): A romológia alapjai. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs. <http://mek.oszk.hu/14700/14735/html/index.html>
- Forray R. Katalin – Trendl Fanni: A cigányság iskolázottsága és támogató programok. (inkluzív tananyag) <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/>
- Forray R. Katalin: Multikulturális-interkulturális nevelés. In: Forray R.K.: Az idő fogságától szabadon. Új Mandátum, Bp 2013. 12-26.p.
- Forray R. Katalin: Cigány diákok a felsőoktatásban. Az idő fogságától szabadon. Új Mandátum, Budapest, 2013. 239-249.p.

26. Kövesse végig a hátrányos helyzet fogalmi meghatározásait a hatvanas évek szociológiai/nevelésszociológiai szakirodalmától napjainkig! Mindezeket helyezze a roma/cigány tanulókkal kapcsolatos iskolai kontextusba.

Irodalom:

-
- Kozma Tamás: (1975) Hátrányos helyzet: Egy oktatási probléma társadalmi vetületei. Budapest: Tankönyvkiadó. 2. kiadás: 1978, 3. kiadás: 1985
 - Havas Gábor – Kemény István – Liskó Ilona: Cigány gyerekek az általános iskolákban. Oktatókutató Intézet, 2001.
 - Forray R. Katalin: Romológia és nevelésszociológia. In: Bárdossy Ildikó - Forray R. Katalin – Kéri Katalin (szerk): Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez. Bölcsész konzorcium, PTE, HEFOP Iroda, 2006. 171-190 p. + CD-ROM
 - Varga Aranka (2014): Hátrányos helyzet az iskolarendszerben In: Cserti Csapó Tibor (szerk.): Legyen az esély egyenlő. Esélyteremtés a Sásdi kistérségben. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Sásdi Többcélú Kistérségi Társulás, Pécs-Sásd. 155-171.
 - Andl Helga: Hátrányos helyzet (*digitális tananyag*) <http://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/79/>
 - Fehérvári Anikó – Tomasz Gábor (szerk.) (2015): Kudarok és megoldások. Iskolai hátrányok, lemorzsolódás, problémakezelés. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest
 - Varga Aranka: Az inklúzió értelmezési kerete. In: Varga Aranka (2015): Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék – Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Pécs. 17-64. http://nevtud.btk.pte.hu/files/tiny_mce/Romologia/Kiadvanyok/INKLU_02_BELIV_NYOMD_A.pdf

KISEBBSÉGI MENTÁLHIGIÉNÉ

- 27. Ismertesse a kisebbségi lét lélektani következményeit! Részletezze az „üvegplafon-szindróma”, az elfojtás és a fenyegetett identitástudat fogalmakat!**
- 28. Mutassa be a hazai cigány lakosság egészségi állapotát, mentális státusát! Ismertesse a hazai cigány értelmiség helyzetét és mentális állapotát felmérő 2004. évi kutatás legfontosabb eredményeit!**
- 29. Hasonlítsa össze a hazai cigányság és a többségi társadalom tagjainak útját a diploma megszerzéséig, majd az értelmiségi pályán!**

Irodalom:

- Babusik Ferenc: A cigányság egészségi állapota Esély 2002/6.sz.
- Diósi Ágnes: Kívül vagy belül? Eszmélet 2002/36.sz.
- Erős Ferenc: Az etnikai identitás néhány szociálpszichológiai problémája. Szociálpszichológiai Szöveggyűjtemény, Új Mandátum 1998.
- Forray R. Katalin: Életutak, életpályák. Gypsy Studies, Pécs, 2003.
- Forray R.Katalin-Hegedüs T. András: A cigány etnikum újjászületőben. Akadémiai Kiadó 1990
- Forray R. Katalin: Egészség és iskolázottság. Az idő fogságától szabadon. Új Mandátum, Budapest, 2013. 72-83. p.
- Kalla Éva: És már megint nélkülünk. Élet és Irodalom XLIV. évf. 46.sz
- Puporka Lajos-Zádori Zsolt: A magyarországi romák egészségi állapota. Roma Sajtóközpont 1998
- Szabóné Kármán Judit: A magyarországi cigány értelmiség helyzete és mentális állapota. Educatio XII. évf. 3.sz. www.romacentrum.hu
- Szabóné Kármán Judit: Sar si von? Mentálhigiéné és Pszichoszomatika 5(2004)4.